

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu: 20 cènts. - Pelai, 62. Telèf. 15300. - Subscripció: 2'50 ptes. trimestre

“Mentre puc parlar i escriure,
si tinc raó, em sento invencible”

CLEMENCEAU

Georges Clemenceau

A França, la guerra de 1914 a 1918 i la pau l'han portada i guanyada els homes de la generació que precedeix la desfeta de 1870 o que han nascut sota el signe d'aquesta calamitat.

Sempre pròdiga en homes i trobant sempre l'home de cada moment, França ha tingut tres polítics de qualitats molt diverses amb els quals no és possible d'establir comparacions amb els altres polítics francesos contemporanis. Clemenceau ha fet la guerra i l'ha guanyada, Poincaré ha evitat la catàstrofe financera i ha omplert d'or les caixes del tresor, Briand ha guanyat, o està a punt de guanyar la pau.

Homes de fe i voluntat, tots tres han pogut pendre's el crèdit de temps necessari per a portar a terme la seva obra. I a tots tres el país els ha deixat fer i els hi ha omplert de vots de confiança la cartera. Completa a bastament la seva tasca, Clemenceau ha tingut lleure de reposar uns quants anys, de fer un gran viatge i d'escriure dos llibres; Poincaré, en anar-se'n, ha deixat una moneda garantida amb una reserva d'or que bat el rècord i un excedent formidable sobre el presupost; Briand, posant en pràctica una frase de Poincaré, ha fet de la pau una creació de cada moment, i ha fressat el camí dels seus successors.

La generació que pot recordar més o menys vagament la guerra del 70, o que ha nascut sota el signe d'aquest desastre, ha fet, doncs, la seva feina. I encara diran que no hi ha una justícia immanent! La victòria de totes les causes justes es redueix a un problema de fe.

Clemenceau, l'home que havia de salvar la França, o de contribuir d'una manera decisiva a la victòria de França, resumeix totes les qualitats i totes les tares d'un país i d'una època. Es va passar molts anys, fins el 1906 en què va arribar a la presidència del Consell de ministres — havia nascut l'any 1841 — fent de patriota i

CLEMENCEAU
a l'època del procés Dreyfus

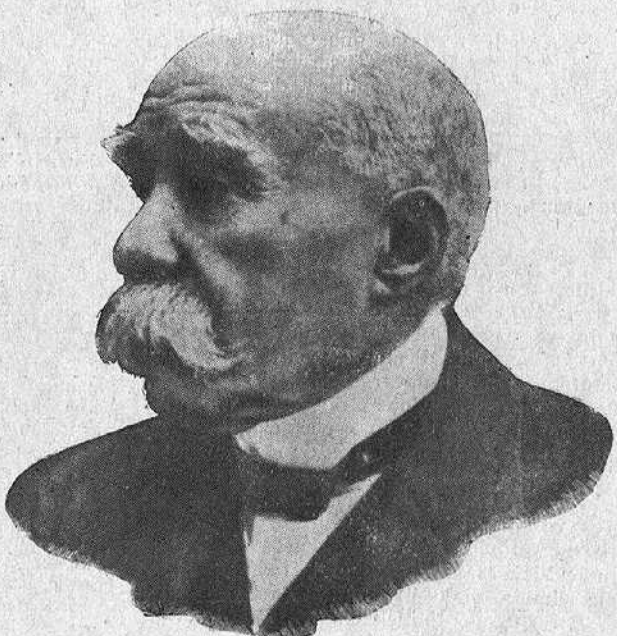
radical demagog. Però és que la República era tan tendra i el passat anterior a la República tan tènol! Aquests patriotes, radicals i sentimentals, lluitadors i plorans, constructius i demagogs, fermes avui i debils demà, justos ara, injustos suara, han fet la República i l'han consolidada. I d'escriure i tot passant, aquest règim que les essències conservadores de tot el món qualificaven de podrit, ha guanyat la més infame de totes les guerres exteriors.

Clemenceau és l'encarnació d'aquest patriota radical i sentimental que havia presenciat la desfeta de Sedan i la usurpació d'Alsàcia i Lorena. Aquesta generació de vençuts havia d'ésser fatalment confusional, caòtica i anarquitzant.

Però a la França, havia dit Clemenceau en un moment en què Alemanya amenaçava amb un cop de força, no se la humiliava dues vegades. I heus aquí que a l'hora del perill, un vell de 76 anys que havia vist la guerra del 1870 i votat contra els preliminaris de pau l'any 1871, es posa a fer la guerra des de la presidència del Consell de ministres i del ministeri de la Guerra.

Es realment paradoxal que un home de 76 anys, Jordi Clemenceau, hagi hagut d'ésser el Sant Jordi de França, el mata-l'aranya de la guerra. Però aquest vell no

s'assembla als altres vells: era un home molt home però feia una cara de feli, tenia un gest de feli i duia el sobrenom de «Tigre». — Dirieu que en la figura de Clemenceau tots els elements són essencials i que el seu rostre ferreny entra a la iconografia de la guerra amb una força de suggestió propícia a la llegenda. — El Tigre va saltar ràpidament a les trinxeres, va encoratjar els soldats, va establir la

unitat de comandament, va imposar el seu neguit a anglesos i americans, va activar la guerra, i a l'interior, va afusellar els traïdors i va ficar a la presó els mitjos-traïdors i els que vacilaven en la seva fe. No li feu retret de tot això: la crisi era de vida o mort, hi havia el perill de desaparició de la França i, per altra part, fer la guerra, una guerra com aquella, no té res a veure amb l'art de brodar amb sedes.

Clemenceau va guanyar la guerra i un sobrenom que pesa més que totes les condecoracions, el de «Pare de la Victòria».

L'home, que sabia el que costava una guerra i una victòria, hauria volgut vetllar la seva victòria. Això no ha estat possible. La seva idea de la victòria era fantàstica. Fill d'una generació que ja gairebé no té testimonis, imaginava potser una victòria a l'estil antic, cosa impossible. En senyal de protesta contra els que no han pogut imposar una fantasia, i contra ell mateix que tampoc va aconseguir-ho, s'ha passat deu anys fent el bot i rondinant una mica. I ara, un cop mort, s'ha fet enterrar allà a la Vendée, al mig dels camps i ha volgut que el seu cadàver fos col·locat dret com una sentinella.

Certament, de l'armistici a la signatura del Tractat de Versalles l'actuació de Clemenceau no és tan brillant. Perquè no és igual fer la guerra o fer la pau. Per a Clemenceau, fer la guerra només va exigir posar a contribució una vegada més la seva formidable voluntat. Fer la pau no era una qüestió de voluntat, ni de caràcter. Aquestes virtuts tampoc va regatejar-les Clemenceau discutint durant les llargues sessions del Consell dels Quatre.

Li mancava «souplesse», agilitat, habilitat? Clemenceau parlava molt bé i era un home agudíssim. Però les seves dèries eren certament un handicap davant els seus tres companys, Wilson, Lloyd George i Orlando. Hi ha un detall que ho confirma i és la seva mania contra el president Wilson. Per molt allunyades que estiguessin del romanticisme wilsonià les seves concepcions polítiques, hauria tret partit de Wilson si hagués deixat totes les dèries a la porta de la Conferència. El bon diplomàtic acceptà els homes tal com són i negocia aprofitant-se de llurs debilitats.

Seria, però, injust endossar-li la responsabilitat única del Tractat de Versalles. Clemenceau, Wilson i Lloyd George tenien punts de vista divergents. Un tractat de fabricació francesa per monstruosos que hagués estat tindria una unitat, un punt de vista.

Per altra part, durant els quatre anys de guerra no havia arribat a cristallitzar una idea positiva del que havia d'ésser un tractat de pau. Cada país del grup dels aliats sabia el què havia d'obtenir, però cap nació veia l'estructura d'un tractat. Només existien idees, que no qualificarem de negatives, però que imposaven limitacions, com per exemple aquella frase: «Ni annexions, ni indemnitzacions.»

Fet el Tractat, Clemenceau no va poder garantir-ne l'execució. Si hagués estat elegit president de la República hauria hagut d'optar entre deixar fer o provocar un conflicte. En topa amb la realitat, les seves idees haurien fallat, perquè l'ambient de l'any 1918 era molt diferent del de 1871.

Però així com la glòria de Versalles no eclipsaria la de Verdun, tampoc el Clemenceau diplomàtic no disminuirà la glòria de l'home que va fer la guerra i va guanyar-la.

Els dijous blancs

UNA ATZAGAIADA

Encara que aquesta lleugera crònica — aquesta setmana versarà sobre una càccia real i extraliterària — ens pugui valer unes quantes paraules gruixudes dites amb veu grossa i amb esclavissades de monòcle, ens hem proposat, amic Lluís Capdevila, dir-vos que heu fet una atzagaiada.

Ho volem fer constar perquè no es digui que no fem obra constructiva. Sobre aquest tema hem insistit moltes vegades. No som escèptics. Tot el que és humà ens interessa, però, francament, no podem pendre d'una manera seriosa cap «bourrage de crânes».

L'atzagaiada a què ens referim és la conferència La vida i obra d'Ignasi Iglésias, donada per Lluís Capdevila al Saló Central de Sant Andreu, ara editada per L'andreuenc. En aquesta conferència, tan deplorable és el to, com l'estil i les idees. És una de les manifestacions més balcàniques que s'hagin comès a Barcelona en aquests darrers anys.

Aquesta crítica pot semblar exagerada, però estigueu segurs que no arriba a donar idea de la realitat. Ens caldria copiar tota la conferència, però el lector en sortiria atabalat. La prosa fa un soroll d'artilleria que esgarrija. Tots els paràgrafs són plens de vent i buits de sentit. Sembla escrita en plena inconsciència.

El començament ja és molt bo. Llegiu les tres primeres línies i digueu si això és manera de començar una conferència: «Charles Dickens, un dels més grans novel·listes de la humanitat, un dels més formidables creadors de bellesa, no es lleix avui com s'hauria de llegir.» Com hauréu observat, tot això no vol dir res. Més avall, en el mateix paràgraf, es troba aquest pensament sublim: «Si fins avui hi ha hagut l'època de les Croades, de la Revolució Francesa, la del Romanticisme, demà hi haurà hagut, pels que vindran, l'època de la ximpleria.» I va seguint amb aquest to, aquest estil i aquesta profunditat.

El conferenciant va arribar a sublimitats oratòries de tan mal gust com la mostra: «Si, molt bé: Guimerà era la pàtria, però l'Iglésias era el poble, que és qui fa les pàtries.» I com aquesta: «Tang i sang i suor i cançons i somnis de poble, que Iglésias, taumaturg inefable, convertia en ales.» Hauríem de reproduir tota la conferència.

No volem, però, deixar de recollir — pobre Lluís Capdevila! — aquesta frase contra Goethe: «Goethe, a qui alguns diuen el semidéu de Weimar i que no era més que un miserable burgès, un cortisà, un lacai del príncep.» I aquesta altra: «L'obra de Goethe és freda, cerebral, fins quan canta el país on floreix el taronger.»

Llegint aquestes diguem-ne coses, ens vénen intencions de cridar: Calla, Capdevila! Perquè estem segurs que en conversa privada, amb un reny així el faríem callar com una criatura.

Després de molt dissertar sobre el poble, Lluís Capdevila diu: «Amb Ignasi Iglésias ha mort també el poble.» Doncs, com quedem, Capdevila?

El final de la conferència és grandios. Es parla del Tibidabo i del Gòdiga amb un estil que enveja segurament Lluís G. Pla, el d'El Matí.

Tot això no tindria cap importància si Lluís Capdevila no pretengués fer obra massa constructiva, si no fes el demagog, si no volgués presentar-se com un defensor del poble.

Pobre poble! Potser ja són massa els que volen defensar-lo! I on són, Capdevila les vostres cartes credencials de defensor del poble?

Un amic nostre ha dit moltes vegades que la cosa que més l'espanta és que un dia l'Amichatis pogués aplicar-li aquella seva definició famosa: «Es un gargajo mio».

M.

MIRADOR INDISCRET

L'enginy de Clemenceau

Essent Clemenceau director d'un dels diversos periòdics que fundà, donà a un redactor novell, que després havia d'ésser el cap de gabinet quan la guerra, aquest consell que de tan senzill no és gaire seguit:

— Mireu, Mandel, una frase es compon de subjecte, verb i atribut. Quan necessiteu un adjectiu, consulteu-me!

El primer discurs que féu, com a President del Consell de Ministres, l'any 1917, davant de la Comissió parlamentària de l'Exèrcit, s'inicià amb aquestes paraules:

— Senyors: hi ha una cosa que no es pot esperar de mi: una mentida. Sóc incapaç de no dir-vos la veritat cada cop que m'interrogeu. Ara bé, jo us prego que quan sentiu vossaltres mateixos que m'aneu a plantejar una qüestió delicada, no ho feu pas.

Voronoff visità Clemenceau a Sables d'O-lane, l'any passat. I Voronoff se li va oferir a rejuvenir-lo. Clemenceau se'l va mirar de cap a peus i li va dir:

— Gràcies, amic meu... Quan sigui vell ja us cridaré...

En llegir la llista dels ministres que Herriot va fer l'any 1924 en triomfar el cartell d'esquerres, va dir Clemenceau:

— És un ministeri de parents pobres...

Un amic de Clemenceau li deia: — Per què no has nomenat prefecte a X?... És un excel·lent funcionari. — Tots són bons. — Ho vas prometre a la seva dona. — Jo? — Si, un dia que et va ésser presentada. — I bé, què volen més?... Devien passar una bona nit i encara es queixen?

El seu germà Albert el va anar a veure. — Et vull consultar. — Ja no faig de metge. — Però ho ets... No em trobo gaire bé. — Què tens? — Un cansament extraordinari. — Treballes massa. — Un avoriment mortal. — T'escoltes massa, germà. Albert Clemenceau és advocat.

Novel·la d'actualitat

Entré periodistes. Es parla d'un adulteri més o menys recent. En Rafel Salanova diu:

— Heus ací un llibre que certs marits llegiran gojosos: Sin novedad en la frente.

De l'homenatge a En Vinyes

En el cafè d'homenatge a Ramon Vinyes parlaren gairebé tots els invitats. Un senyor — el nom del qual sentim no recordar — tenia una llista de noms i es limitava a dir:

— El senyor X... té la paraula. Per regla general, el senyor X no sabia que li seria concedida la paraula i es limitava a dir quatre delicadeses.

El senyor Carrion, el qual, ell sí, naturalment, sabia per endavant que hauria de parlar, digué:

— Quan hom ataca En Vinyes surt a relluir, també, sense excepció, el meu nom. Així, doncs, amic Vinyes, no us estranyeu si us dic que els atacs que a vós van dirigits, els sento com si anessin dirigits a la meua humil persona. Etc., etc.

I portant aquest simil a les últimes conseqüències, Carrion acaba evidentment emocionat:

— Tampoc us estranyareu, amic meu Vinyes, si us dic que sou un home intel·ligentíssim. Hom acostuma atacar als intel·ligents. Jo he estat atacat diverses vegades, sóc amic vostre i, per tant, puc considerar-me, també, un escriptor intel·ligent, etcètera, etc.

Futbolística

En la davantera del F. C. Barcelona hi ha un jugador que es diu Sastre i un altre que es diu Bestit. Són, precisament, els que varen marcar els gols que donaren la victòria del Barcelona sobre l'Espanyol.

Aquests gols, naturalment, van ésser de la millor factura, i fets amb molta elegància.

Sastre, Bestit, factura, elegància... — L'equip del Barcelona se'n està tornant una mena de sucursal de La Con-fianza — diuen que va dir En Sunyol.

S. O. S.

L'actor italià Dario Nicodemi es trobava amb la seva companyia, de tournée, per Sud Amèrica. Les coses varen anar molt malament, i a l'arribar a Buenos Aires la situació econòmica de la troupe era francament desesperada.

Aleshores, el senyor Nicodemi va enviar a Itàlia un cable demanant socors, concebut en els següents termes:

Ni comemi, ni bebemi, ni fumemi. Nicodemi.

Els grans diaris

La Noche de l'altre dia deia: «Ha fallecido el oficial del cuerpo de Correos, con 7.000 pesetas, don Antonio Jiménez González.»

Quina manera de comprometre a l'hora de l'enterrament, si per cas ho lleixen els capellans de la parroquia.

“El Noticiero” i En Xaudaró

El Noticiero Universal saludava al caricaturista Xaudaró que ha vingut a veure l'Exposició de Montjuïc i li fa dir que ha trobat la ciutat tan i tan transformada i embellida després d'una pila d'anys de no haver-hi estat.

Si no fos que a El Noticiero no saben que En Xaudaró estigué de fa uns quants anys al Port de la Selva, i quan hi va i en vé no acostuma anar a donar la volta per Irún i per França, desde Madrid.

Pobres exèquies

La redacció de Catalunya Social es reuneix cada any en un àpat. El número de la setmana passada mateix en dona fe.

Diuen que el senyor Albó, rient per dintre, proposà que les flors que ornaven la taula fossin trameses a la col·laboradora del setmanari Maria Bonshoms. El seu alter ego, l'angelical Civera i Sormaní, va dir, amb rialleta càndida:

— Ja s'ha mort, ja s'ha mort. Hom assegura que una veu cavernosa, sortida de no se sap on, va fer:

— I que no ressusciti.

“Trop de zèle”

El pintor Obiols va fer darrerament un dibuix que li va encarregar el barretaire Prats. El senyor Prats, que té el saludable costum de pagar alguns serveis amb espècies, va voler obsequiar a l'Obiols en l'ocasió que aquest es va presentar al seu establiment per comprar-se un capell.

L'Obiols necessitava un barret de feltre, però En Prats no es va voler resignar a fer un obsequi tan modest.

— No senyor, el seu dibuix val molt més que aquest barret...

Vulgues no no vulgues, l'Obiols no va tenir més remei que endur-se'n a casa un esplèndid barret de copa.

— No sé pas què hauria passat si li arribi a fer un quadro d'importància... — deia.

Sembla que en aquests casos, el senyor Prats sol regalar un barret de porcellana.

Taxi aventura

Aquesta anècdota ens l'ha contat En Gonçal García, president de la Unió de Xofers, de Barcelona i que a més a més de fer de president, de tant en tant fa de taxista... En García és una mena de rei del volante... i l'altre dia li va donar per treballar una mica de l'ofici. S'havia acabat el poker... i s'avorria...

Puja una parella al taxi. Les parelles no li agraden gaire a En García...

— Cap a la Diagonal, sap? — diu el galant — Cap a Pedralbes i ja l'avisarem...

Era el capvespre... En García, de mala gana, marca cap a la Diagonal i inicia un passeig amorós.

En ésser prop del Palau Reial, la veu femenina de l'interior del cotxe crida: — Deturi's, faci el favor...

En García para en sec l'auto i la mateixa veu clara des de l'interior:

— Què fa? Segueixi, no li deia pas a vostè...

Sembla que la veu femenina pertany a una notable ballarina rossa que ha passat uns dies a Barcelona sense treballar.

Unes barbes «passe partout»

Alguns visitants que el dilluns passat es varen presentar a les Galeries Dalmau amb l'intent de parlar amb el propietari de l'establiment no pogueren ésser atesos de cap manera. El senyor Josep Dalmau no estava visible.

Què havia passat?

Res. Sembla que el senyor Dalmau havia deixat la seva barba el professor Jorga, per tal que aquest pogués donar tota la pompa necessària a la seva conferència del Conferència Club.

El fet ha estat molt comentat.

APLEC. — Dibuix inèdit de Joan Colom

No hi ha cap inconvenient

Francesc Pujols contava el que li havia passat a Vilanova en ocasió de la seva conferència *La tuberculosi i el renaixement a Catalunya*.

— Estàvem com en família — feia —. Jo anava explicant-me com acostumo. «Perquè l'amic Torrents aquí present em guardà de mentir...» I aquí hi ha com a testimoni el senyor Parcerisses... quan se m'avança un senyor i em diu que no hi havia més remei que deixar-ho córrer.

En Pujols féu: — Ah, molt bé, molt bé. No faltava més. Crec que no hi ha cap inconvenient, no els hi sembla? Nosaltres som complidors.

Pere Miallet ven...

Ja és públic que Pere Miallet té un col·mado a Santa Maria del Mar. Hom sap que ara de poc ha publicat un llibre de contes, encapçalat a la fi després de no trobar-li títol, *Pere Miallet presenta...* a tall de film.

L'altre dia un seu amic li féu: — Escolteu, la vostra botiga, que és aquella que diu «Colmado Solé» a la plaça de Santa Maria?

— Sí — contestà En Miallet.
— I per què no us hi poseu el nom?
— Oh — replicà — fa dos anys que la tinc, i em passa com amb el meu llibre, tampoc no hi trobo nom adequat. Estic temptat de posar-hi un rètol: *Pere Miallet ven*.

El meralista Morano

Ja és sabut que l'actor Francesc Morano gasta un lèxic solemne i rimbombant tret de les millors fonts del teatre clàssic espanyol. A més a més, la seva veu de tro encomana a les frases una grandesa especial.

L'altra nit, el senyor Morano anava Rambla avall, i vet aquí que se li acostà una d'aquestes senyores que solen fer propostions. Don Francisco fa una rebufada i contesta amb la seva veu de lleó:

— ¡Apártese la ramera, que no estoy de jergones!

Dogmes matinals

«Descartes ens pertany», deia *El Matí* en un article quan va sortir la traducció del *Discurs del mètode* feta pel doctor Joaquim Xirau.

En efecte, Descartes ha estat inclòs en el nou Index dels llibres prohibits.

Evidentment, no és igual pontificar des de la Rambla de Canaletes o des del Vaticà. És una altra planxa al llibre de mèrits.

Identificació d'un anònim

En *La Gralla*, periòdic de Granollers, ha aparegut un anunci d'un bar de Barcelona avalorat amb uns versos dels quals donem aquesta mostra:

*Gent de fines les contrades,
de roses fins a Aragó,
i de les terres més llunyes,
venen per l'Exposició.
I és, per molts, cosa difícil
nec hostalatge trobar:
una casa on reposar-hi
i una taula amb bon menjar.*

Aquests versos no duen el nom de llur autor. Però tenim la convicció que si no són del mateix Joaquim Ruyra, pertanyen innegablement a la seva escola poètica. Ens autoritza a sostenir-ho la *Crida* de mestre Ruyra — n'hi ha que no l'anomenem mai d'altra manera — publicada per *El Matí*, de la qual també donem una petita mostra:

*Veniu, gent catalanes,
a l'Exposició;
heu de tenir-ne ganes
tant si voleu com no.*

*Aquells palaus esplèndids,
que eren guardats per dracs,
per minims estípendis
s'us obriran manyacs.*

Joventut en la vellesa

Naturalment l'home arriba a la senectut i en aquest període de la vida és quan l'organisme va perdent les seves forces per falta d'assimilació.

Si s'aconsegueix combatre en un vell la postoració nerviosa, donar energia al seu cor i restablir les seves forces, tindrem un home jove.

Els metges han comprovat que l'acció de la Kola aïllada produeix solament una excitació. Cal associar-li, com ho és en l'energic reconstituent **Fosto - Glico - Kola Domènech**, el glicerofosfat de calç, producte que per la seva acció regeneradora corregeix el defecte de la Kola i augmenta en alt grau el seu poder reconstituent.

No és d'estranyar que el delegat francès del «Tourist Office» a Sevilla s'exclamés de la següent manera, en contemplar la Bodega Andalus dels baixos del Colón:

— Ah!, si a Sevilla poguéssim tenir un recó d'un ambient tan andalusí!

L'important del cas és que aquest senyor parlava seriósment. La gent del «Tourist Office» saben de què va, i es guardaran com d'escaldir-se de fer una blague sobre el tipisme i els ambients. Saben que amb això no s'hi poden fer bromes, perquè s'hi juguen el pa de la família. Des del punt de vista del «Tourist Office», doncs, tots hem de convenir que els sevillans difícilment podran oferir a la curiositat dels forasters un establiment tan andalusí com la Bodega del Passeig de Gràcia. En canvi, no ens sorprendria que algun taverner de Triana obtingués uns èxits extraordinaris a base de l'escudella i la carn d'olla i que uns quants minyons de la *Calle de las Sierpes* executessin d'una manera impecable el Ballet de Follgones.

Tot això, que ara sembla dit per cercar un efecte humorístic de galeria, respon a una realitat viva i és digne de l'atenció i la serietat que nosaltres solem dedicar als nostres treballs. No fa pas gaire que un senyor anglès ens explicava que, en el seu recent viatge a Sevilla, va fer, inútilment, tota mena de recerques per tal de trobar un espectacle més o menys flamenc.

— No n'hi ha pas cap — sembla que li va dir un informat —. No veu que tots els artistes són a Barcelona.

Es veritat, Barcelona consumeix una considerable quantitat d'art flamenc. Hi ha Villa Rosa, la Viña P., el Pati del Farolillo, la Bodega Andalus, cal Juanito El Dorado, els periòdics festivals del Circ Barcelonès... Compteu el que tot això representa com a ballarines, *tocaors*, *ballaors* i *cantaors*!

De fet, potser ens trobem davant dels inicis de la entente catalano-andalusina en vistes a l'hegemonia d'Espanya, que, amb un calor exemplar, exposava un xicot sevillà, antic empleat del guardarroba del Circol Artístic. Aquest excellent personatge, seguint els saludables ensenyaments dels grans polítics, arpenjava el seu programa sobre una base econòmica: el cotó.

— Nosotro, planta que te planta, y ustedes teje que te teje, y na... ¡somos los amos!

Què li sembla, senyor Duran i Ventosa?

Deixant de banda aquests grans temes, que la nostra posició literària no ens permet de presentar d'una manera mitjanament decent, podem dir que la Bodega Andalus ha vingut a fer a Barcelona, en el ram dels cabarets, allò que solen fer els periòdics liberals quan vénen a la llum; volem dir, omplir un buit.

La Bodega ha omplert un buit en el sentit que la nostra bona societat ha pogut trobar un lloc per anar a fer una mica el pervers, després de la sortida de l'òpera. L'aristocràcia barcelonina, que d'una manera tan soferta assimila les grans tabernes líriques del Liceu, bé es mereix aquest petit *soulagement*. Fins ara ens trobàvem que les senyores de sa casa que volien posar els peus en un cabaret havien de donar a l'excursió un aire heroic d'aventura, que rarament era apreciat i mai agraït. Avui, no. Avui, els marits poden acompanyar

tranquil·lament les seves mullers en aquests llocs dits de pernició, sense que tinguin de passar als ulls de les amigues com uns modernistes i uns imprudentes, vist que el modernisme, aplicat al matrimoni, sol donar uns resultats sorprenents.

Si nosaltres volguéssim donar a la nostra tasca un sentit educatiu i civilitzador, com fan alguns apreciats companys, seria qüestió, potser, d'arborar una bandera de victòria i llençar uns grans esgarips de satisfacció. «Ja era hora que la burgesia barcelonina es posés a la page! Hosanna, les senyores decents ja van al cabaret!»

Ens guardarem bé prou. I no pas per qüestions de moralitat, no. És perquè trobem que les nostres senyores hi fan un paper trist al cabaret. No saben estar-s'hi amb naturalitat, que és la *pose* més difícil d'aguantar. Se les veu una mica esverades, indecises, fent esforços per adoptar uns actituds dignes de la mala fama de l'establiment. Breu: si feu una comparació entre aquestes senyores i les habituals de la casa, les conseqüències que en treieu són netament favorables a aquestes darreres.

I, com vostès poden comprendre, resulta francament desmoralitzador de tenir de fer remarques d'aquesta mena.

L'andalusisme està representat a la Bodega per una decoració molt fina i molt intel·ligent del senyor Oleguer Junyent, i pel quadre flamenc del senyor Miquel Borrull. El guitarrista Borrull va sempre vestit de negre, té un posat profundament trist, com correspon a un bon animador de *juergas*, i s'assembla a tot, a tot el que vulgueu, menys a un artista de flamenc. Us dirien que és un corredor de borsa de Liverpool, i us ho creurieu de seguida. En canvi, les *ballaoras*, que tenen un aire gitano 100 per 100, ballen amb la mateixa gràcia que ho faria l'esposa del suposat corredor de borsa de Liverpool.

Segons diuen els entesos, el flamenc perd molt representat a pla terreny, al mig d'una pista; hi cal, perquè tot vagi a l'hora, el marc d'un escenari. Ultra les raons artístiques que abonen aquesta teoria, hi ha la particularitat que, en el cas de l'escenari, la pols que aixequen els balladors es reparteix entre les cares dels espectadors d'una manera més raonable i equitativa.

Alternant amb els flamencs, hi ha una orquestra de jazz, que és la que es cuida d'esbandir l'atmosfera de l'establiment. Volem aprofitar aquesta ocasió per dir que el jazz Sobrè és, potser, l'agrupament de músics locals que s'ha adaptat millor a la gràcia i al sentit amb què les orquestres anglosaxones interpreten la música americana.

Una cosa, encara: malgrat el rètol de l'establiment, la manzanilla, i la traça de l'Oleguer Junyent, la part exòtica de l'espectacle correspon al flamenc. Molt més exòtica que els ritmes i melodies de la jazz.

Darrera la màquina de comptar del tauler apareix el cap del senyor Bofarull. És un cap rodó, una bola perfecta, d'un color gris, ple de matisos. Amb una mica d'imaginació i d'alcohol a dintre us podeu arribar a sospitar que es tracta d'un formatge que hom ha col·locat en actitud artística damunt del teclat de la màquina registradora.

El senyor Bofarull és un sant home que està destinat a passar tota la seva vida entre les dones dits alegres. Quan el mateix càrrec que ara té a la Bodega el tenia a l'Excelsior, al senyor Bofarull se li presentaven encara més ocasions de lluir el seu bon cor i les seves disposicions d'encarriall.

Jaume I, 11 — Telèfon 11655

La Bodega Andalus

dor de la joventut extraviada. Des del tauler escapava una tendra paternitat difusa entre el panorama de caps verds. El senyor Bofarull, que coneix els inconvenients que reporta l'intentar fer tornar pel bon camí les noies que han rellicat, va preferir projectar la seva obra moralitzadora dintre el mateix camp d'operacions de les interfectes. Res de cercar solucions extraordinàries, sinó repartir una bona qualitat de petits consells i de fines observacions plenes de bon sentit. Una política de realitats, vaja.

Aquest apostolat ha guanyat molts agraïments al senyor Bofarull, i avui dia no hi ha cap «pensió d'artistes» en la qual el nostre home no hi compti una ànima reconeguda.

Encara que els alarmistes fan córrer que en els cabarets només es beu café amb llet i aigua imperial, podem assegurar que queden un grapat d'esforçats ciutadans que mantenen la bona tradició i el prestigi d'aquestes cases. Volem dir que encara és possible de veure mant espectacle d'alegria artificial produïda per excés de consum d'alcohol.

L'altre dia, un senyor molt alt i molt gros va quedar estès al mig de terra, entre dues taules. Aquell senyor no era pas un exhibicionista. La quantitat de xerè que s'havia begut li donava un perfectíssim dret a adoptar aquella posició, còmoda i significativa a la vegada.

Dos cambrers intenten d'aixecar-lo. Res a fer. Tres cambrers: igual resultat. L'en-carregat de la Bodega s'adreça a uns senyors que seien a la taula del costat.

— Caram, també ens podrien ajudar a treure'l d'aquí...

Els senyors alludits es miren entre ells, molt sorpresos. Després, s'aixequen i cooperen amb entusiasme a la difícil maniobra d'issar el senyor alt i gros fins a l'exterior. Vint minuts d'esforços complicats i perillous. Finalment, ja tenim el bon home al carrer. S'atura un taxi. Un cambrer pregunta als seus col·laboradors de maniobra:

— On viu aquest senyor?
Els alludits es tornen a mirar entre ells, encara més sorpresos.
— Oh, no ho sabem pas... — aventura un, tot eixugant-se la suor.
— Però, no és amic seu? No anava amb vostès?
— No; no el coneixem de res...
— Doncs com és que l'han traginat fins aquí dalt?
— I llavors, un dels parroquians, amb un tímid somriure:
— Oh, com que vostès ens ho han indicat... Ens hem pensat que era un costum de la casa...

JOSEP M. PLANES

Perles literàries

A Vich fan una missió. Amb aquest motiu *Gazeta de Vich* llueix ses millors gales, com diria *Gazeta de Vich*.

Les informacions de la missió són molt celebrades, almenys a la redacció de *Mirador*, d'on la *Gazeta de Vich* desapareix com per miracle.

D'aquestes informacions podríem treure'n un enfilat de perles, com diria *Gazeta de Vich*. Haurem de limitar-nos a les més precioses.

El senyor Salvador Roca, en un article titulat «Pendre apunts», parlant d'un sermó, diu amb la seva meravellosa sintaxi i esplèndides imatges:

«Quin raig d'idees lluminoses i més deliciosament exposades!»

No sé per què m'ha semblat quan reguen el Passeig de Gràcia amb «manguera»... Així el P. Puig fa sortir les grans idees a tota pressió i deixa ben ruixades les intel·ligències.

Potser el perjudici d'una mica de rapidesa excessiva en l'expressió, que podria impedir que els esperits tardans el segueixin convenientment.

Més avall el senyor Salvador Roca troba que dos sermons seguits són massa sermons i diu:

«Deixant de banda l'ambient corrossiu de la dissipació, jo crec hi ha el gros perill de l'atabalament per massa continuïtat entre una cosa i l'altra.»

Creu el senyor Salvador Roca que els fidels haurien de pendre apunts. Això permetria que aquells paperets escrits a l'església i col·locats dintre la cartera al costat de la cèdula i d'algun bitllet de banc sempre us recordarien aquelles idees espirituals viscudes en els dies de la Missió.

Quin país més feliç Vich! Porten a la cartera cèdula, bitllets de banc i una recepta per a anar al cel.

En un altre número, *Gazeta de Vich*, parlant d'un altre sermó, escriu: «El Pare X diu quatre paraules, senzilles i calentes, i es fa la benedició.»

Més avall diu:
«El temps estava riquíssim de llum.»
Quin catalanesc! I quin estil!

L'APERITIU

Calais - Dover. — Jo no sé on he conegut aquest personatge estrany; és possible que no l'hagi conegut enlloc. Feia el viatge en el meu vagó i s'ha passat tota l'estona menjant bananes i fumant «camels». De tant en tant sobre la taula del seu pullman obria un saquet de mà; una vegada ha tret una revista il·lustrada del ram de construccions, una altra vegada ha tret una mena de missal.

Ara és a la coberta del vaixell, aguantant el fred i la pluja amb una certa calma. La cara d'aquest home és exacta a la dels simis del gènere «Cercopithecus». Són els simis més esmolats, més intel·ligents, uns simis que s'emparenten amb un ésser superior d'un altre planeta sense passar per l'home.

El vestit del meu personatge és una redingota negra; sota la redingota un pullover violat, i en el lloc de la corbata i la camisa, hi té situat un trosset de sotana de capella. Després de mirar-me molta estona se m'ha acostat tímidament, i m'ha ensenyat la mà plena de diferents monedes de plata. Ha tingut la pretensió que jo li donés una petita conferència sobre el sistema monetari anglès. Evidentment és un cándid. Després m'ha explicat la seva carta d'identitat. Les conseqüències que n'he tret m'indiquen que el subjecte misteriós és un bisbe catòlic, natural del Canadà, i que després de molt de temps de rumiar-hi s'ha decidit a anar a Europa. Ara vol anar a Londres perquè li han dit que en aquesta ciutat es mengen les millors costelles de be del món. Parla de l'imperi britànic amb unes dents envernissades d'odi.

Entre l'espai que em deixen el nas d'aquest subjecte i el coll de l'abric de pell d'una senyora, veig el port de Calais com es va allunyant. Aquest port — ciment, carbó, fusta i ferro — sembla un vas de llet àcida en el qual hi van caient gotes de tinta xina. Blanc brut i negre blanquinós; una marca de whisky avariada.

Les persones que decoren el meu vaixell no es presten a cap explotació de caràcter clínic ni de caràcter pintoresc. Són gent ben alimentada i ben abrigada, que no es permeten altres fantasies que uns pantalons de golf, o uns binocles penjats d'una corretja, que sembla que els acabin de caçar i se'ls estiguin morint damunt del ventre.

Aquest canal de la Mànega és un tros d'aigua de mar tan impersonal i tan gris com es vulgui.

Una noia es passeja sobre coberta, agafant-se de tant en tant a la barana del vaixell, i rentant-se el cabell i la punta del nas amb la boira. És possible que aquesta noia begui el licor especial que destil·len els cops d'ala de les gavines.

Les gavines semblen fabricades per una agència de turisme, com els coloms a la plaça de Sant Marc, com els pardals del Luxembourg o com les merles de Tiergarten. Són ocells d'una hipocrèsia i d'una covardia revoltants, que s'obliden de les ales i es belluguen dintre una actitud liberal-conservadora.

Sort que enllà del cel es veu la negror d'algun petrel, d'alguna procel·laria, aquestes aus del mar del Nord que no estan per històries i escanyen el peix amb una capbussada.

A la sala del te hi ha aquelles velles de sempre embolicades i tranquil·les. Són senyores que tenen dentadura de rata, i rosequen sense parar aquestes galletes «palmeres» excel·lents, sense sal ni sucre, que et fan l'efecte que dorms boca tancada sobre un camp d'ordi granat amb totes les llàgrimes de la lluna a l'esquena.

Al costat de les velles hi ha dos tendres minyons de la República Argentina amb tota la cabellera negra conservada dintre una salsa de cosmètic. Aquests minyons van a Londres, no se sap si a veure la família o a perfeccionar la carrera de «souteneur». Aquesta última possibilitat és un tòpic que només es posa per compromís tractant-se del vaixell que es tracta.

Al restaurant no passa res, i al bar només treballen un parell de copes. El barman, però, s'entreté fent giravoltar el «shaker» com aquells excèntrics que fan números musicals. El bar és el cantó més delicat del vaixell; les ampolles d'unes etiquetes flamants, estan uniformades i arreglades amb la mateixa correcció que gasten els mariners i tot el personal de bord.

Arriba un moment que tinc la sensació que aquest canal que travessem és un llac immòbil, i la mica de moviment de l'embarcació no és deguda a les onades febles, sinó que té per causa tota aquesta quantitat d'alcohol que el vaixell porta a la part més abrigada del ventre. El bar és la causa de tot plegat.

Fa vint-i-cinc minuts que naveguem, i, malgrat la boira, se'ns presenta un teló de fons impressionant. És com una mena de proa alta i ampla, de color de fum amb unes grans ditades de «pernò» diluït i d'ala de tòrtora. Tenim davant del nas la costa d'Anglaterra. La costa és val precísant, es va fent alta, inaccessible, d'una duresa i d'una fredor profundes. Són unes pedres que no saben somriure gens.

En arribar al port de Dover tot es va explicant de mica en mica; hi ha un salt violent, però, en la successió d'idees i sensacions; ara recordo que en les «balades de caserna» de Rudyard Kipling hi ha potser la definició d'alguns sentiments especialíssims que se m'han produït des que he entrat en aquest vaixell fins que he posat el peu en el moll asfaltat de Dover.

El bisbe canadenc ha anat escorrent l'odi de les seves dents, i ara al costat de la corda previsor que separa el vaixell del port, respira mut i té una llàgrima a la cua de l'ull.

Tots els abrics de pell, tots els binocles i les boques pintades, sembla que treguin fum, un fum que té el color de la pedra de Dover.

En el moll hi ha una trentena de mariners, arrupits, apretats, que esperen el moment de saltar a bord i caçar els equipatges. Ha sonat un xiulet i tots els mariners s'han llençat damunt de les maletes amb la fúria d'un equip de rugby.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

Londres, novembre.

BRASSALETES FANTASIA
BROCHES NOVELTAT
J. ROCA
JOIER
RAMBLA DEL CENTRE 33
PASSATGE BACARDÍ 2

El Dr. Jaume Ferran

En vida del Dr. Ferran, i segurament també en aquests anys que seguiran a la seva mort, a penes ha estat possible de trobar sinó dues posicions radicalment oposades davant l'obra del bacteriòleg que acaba de morir: o una posició de negació absoluta de tota valor científica dels seus treballs, o una altra de fanatisme panegíric també absolut. Gairebé diríem que l'obra de Ferran ha sortit més perjudicada d'aquesta segona actitud que no pas d'aquella primera. Efectivament, si aquella obrant sobre un camp abonat afavorí una certa mania persecutòria, molt més encara fou afavorida aquesta pel fanatisme de gent totalment de laboratori, per bé que estranya a les qüestions en possessió, de vegades, d'un títol oficial.

Per una banda, els atacs arribaren a aquell punt d'acarnissament que relisca fins al grotesc. (El Dr. Ferran fins arribà a ésser acusat d'haver-se venut per tres centes pesetes un aparell de Raigs X, propietat d'alguna dependència de la Higiene municipal, en una època anterior al descobriment de Röntgen.)

Per altra banda, els turiferaris se submergiren en el grotesc fins al capdamunt. Cal dir que la majoria d'ells no tenien solvència científica. En Marcos Jesús Bertrán, amb l'aplom de l'home que no sap què s'emporta, en una obra publicada en 1917, atribueix al Dr. Ferran la invenció de la vacuna antitífica, o sigui uns quants anys abans que la tal vacuna existís gràcies a Park i Zinger; com ara hem vist algun article necrològic que li atribueix la de la antiribica, o com ja li havia estat atribuïda la de l'antitífica, suggerida només per Ferran en 1887, però no realitzada fins 1896 per Wright. Els que han batut, però, el rècord de la desmesura, han estat, a part del doctor Candela, l'ex-ministre Amalio Gimeno i el Dr. Angel Pulido, aquest darrer amb dues obres els títols de les quals ja parlen sols: *Vae inventoribus magnibus!* i *Precursor, representatio y matriu*.

Trista sort d'un home excepcionalment dotat, treballador infatigable, en possessió d'una innegable primera matèria d'investigador, amb una cultura tan polifacètica com superficial, fruit i víctima alhora de l'estat científic del país en l'època en què li tocà de desenrotllar-hi les seves activitats!

La part de l'obra del Dr. Ferran que innegablement cal considerar incorporada d'una manera definitiva al cabal científic, és constituïda per la vacunació antitífica (1885) i la perfecció de la vacunació antiribica (1889) de Pasteur.

Viuen encara en moltes memòries les agres polèmiques i violentes campanyes que provocà la primera. També és sabut la malhanga amb què fou rebuda aquella vacunació en els centres científics més solvents de l'estranger. L'emprisme de Ferran, tan propi del país en aquella època, no era per tranquil·litzar homes com Albarán, Brouardel i Charrin, acostumats a exigències més rigoroses. Els atacs i les defenses, en intensitat d'exageració els uns i les altres, entelaven tant la visió clara de les coses, que calgué el pas de més de vint anys perquè l'Acadèmia de Ciències de París, previ informe concloent del Dr. Roux, atorgués a Ferran el premi Breant (1907) i el món científic arribés a la plena convicció no sols de l'eficàcia de la injecció subcutània de cultius vius del vibró colerig, sinó també de la seva absoluta innocuïtat.

També és una adquisició positiva la millora del mètode intensiu de vacunació antiribica de Pasteur, gràcies al mètode supraintensiu de Ferran. El primer, que partia de la injecció de medulles dessecades d'animals morts rabiosos, era poc eficaç i contraproduent, ja que de vegades ocasionava la mort deguda a la dita ràbia de laboratori. En canvi, Ferran, administrant a grans dosis medulles fresques, com més fresques millor, de conills inoculats de virus rabic, obtenia la immunització gràcies a la lentitud de propagació del virus procedent de la ferida causada per l'animal rabios, lentitud que dona temps a immunitzar els centres nerviosos amb la vacuna abans que hagi arribat a ells el virus procedent de la ferida.

Queda, encara, fora de resultat experimental l'obra de Ferran d'aquests darrers

anys versant sobre la tuberculosi. En la seva opinió, gràcies a una sèrie de transformacions i mutacions brusques (la realitat de les quals en altres éssers provà el botànic holandès Hugo de Vries), el bacil de Koch adult no arriba a tal sinó procedent de bacils del tot innocus habitant saprofitament l'intestí. La famosa bactèria alfa de Ferran és la primera forma contra la qual fóra possible la vacunació per tal com és inofensiva.

Però en cap centre d'investigació bacteriològica no ha estat comprovada aquesta transformació del bacil de Koch en saprofit

El Dr. Ferran als 25 anys, amb el pintor Josep M. Marqués

tipus Ferran, ni viceversa. A més a més, investigacions recents han dut Calmette a obtenir un bacil de Koch avirulent no tuberculigen després d'onze anys de sotmetre'l a medis de cultiu cada vegada més pobres, sense que mai hagi saprofitat.

Si bacteriològicament són legítims tots els dubtes sobre aquesta vacuna, el fet que clínicament s'hagi format al seu voltant una constel·lació de defensors no pesa gran cosa vist que no hi ha cap tractament antituberculós que no la tingui, per absurd que sigui (tuberculines, sèrums Maragliano, innumerables antitoxines, etc., etc.).

La intuïció és una qualitat sense la qual a penes és concebible un descobridor científic. Però tan inseparable és la intuïció dels descobriments científics, com n'és el rigor amb què aquests han d'ésser sotmesos a control abans de sortir del laboratori per ésser donats com a definitivament adquirits. El Dr. Ferran posseïa en alt grau la intuïció, aquesta espurna inicial de tot avenç científic; era el seu complement, el cantó més feble.

Més que d'ell, les falles del Dr. Ferran són filles, repetim-ho, d'un estat científic que tendeix sortosament a desaparèixer. Ferran treballava sol, sense cap deixeble al seu costat, aïllat, voluntàriament en gran part, del món científic, sense la discussió del qual ni els encerts són prou controlats, ni les fal·lies poden assenyalar-se i esmenar-se.

Com tots els sincerament equivocats, el Dr. Ferran estava convençut de posseir la veritat i no es creia obligat a haver de donar-ne proves.

No ha estat pas el cas únic, en les mateixes condicions de lloc i de temps, de víctima d'aquest aïllament, d'aquesta rarefacció de l'ambient científic, que porta a esgotar-se per camins extraviats.

Més per culpa de l'època i de l'ambient d'aquesta, s'han malaguanyat les seves dots i la ciència ha estat privada de molts dels serveis que podia fer-li un home de la vàlua del Dr. Ferran. Treballant gairebé sol tota la vida, sense haver format cap escola al seu voltant, d'una banda les petiteses tenien més presa en ell, i d'altra banda no resta ningú format sota el seu mestratge per continuar les seves investigacions que, com totes, tenen la seva part sòlida.

J. C.

Aquest número ha estat passat per la censura

CONFERENTIA CLUB

El senyor Jorga a la C. de la P. U.

Saló d'actes de la Cambra de la Propietat Urbana. Molt vellut vermell, molta caoba. L'arquitectura i la decoració del local són fetes a imatge i semblança de l'oratori del senyor Pich i Pon, que tantes vegades ha florit entre aquelles, no ens atrevim a dir venerables, parets.

Públic selecte i distingit. Moltes senyores. Savis. Algun periodista. El senyor Nicolau Jorga fa la seva aparició acompanyat dels senyors Carles Soldevila i Nicolau d'Oliver. Això em fa pensar amb el «Graff Zeppelin» escortat per un parell d'avions.

El senyor Nicolau Jorga és un home immens. Molt alt, molt gros. Unes barbaes fantàstiques. Diríem que és l'escuma de la cultura i l'erudició que li regala pit avall. Redingota solemne i professoral. Encara que no ho haguéssim llegit en cap banda, pel sol fet de veure el senyor Jorga comprendríem de seguida que és el rector de la Universitat de Bucarest, i un dels homes més savis i de més influència política del seu país.

El senyor Jorga es posa dret darrera la seva taula de conferenciant. Somriu una mica, s'acaricia la barba i d'entre la barba gris-negra dels pèls en treu un tema delicat: Bizanci.

El senyor Jorga coneix bé el *metier* de conferenciant. Parla d'una manera clara, natural, sense enfarques oratoris. Unes petites inflexions de veu marquen els passatges rellevants de la dissertació. Passeja la seva mirada entre el públic i dedica una frase a cada espectador. Els que estan més a la vora són objecte d'una atenció més assídua. Carles Soldevila, sobretot, ofereix un blanc preminent. El professor Jorga li dirigeix una inacabable serpentina de somriures i de remarques de crítica històrica. A la llarga, En Soldevila es torna una mica vermell. Ens arriba el torn a nosaltres. El senyor Jorga, mirant-nos fit a fit, i assenyalant-nos amb la mà estesa, diu:

... *parmi des savants catalans...* Abaixem els ulls, modestament. Aquest senyor — pensem — en fa un gra de massa... Dos minuts després descobrim que l'al·lusió anava per En Nicolau d'Oliver que està assentat, justament, al nostre darrera. Res. Hem compartit il·lícitament els favors públics de la glòria.

Bizanci, posat a les mans del senyor Jorga, és un tema amable, que fa de bon escoltar en l'hora tendra de l'aperitiu. Està clar que les suggestions i els comentaris del senyor Jorga no apassionen d'una manera excessiva el públic assistent, però les coses estan dites d'una manera tan neta, tan intel·ligent, que sonen com una música agradable a les orelles del més profa.

No sabem exactament què en deuen pensar les senyores que hi van assistir. Podem garantir, no obstant, que les cares de la senyoreta Isabel Llorach i la senyora Lolita Monegal reflectien una viva satisfacció. Està clar que, en principi, la figura i les teories del senyor Jorga no són les més idinades per obtenir èxits considerables entre el públic femení, però tampoc ens és permès de dubtar de les excel·lents disposicions de les senyores del Conferentia Club.

P. M.

Per la maleta

Entre les innombrables anècdotes de Francesc Morano n'hi ha una que no pot ésser coneguda de merèixer la seva publicació. La temporada d'aquest any al Poliorama ha estat un èxit econòmic magnífic i esborra el record d'aquelles tan lamentables que ha fet a Barcelona. Especialment a Goya, on no hi anava ningú. Fins de vegades se'n descuidaven els acomodadors.

Lavors hi havia un empresari, el senyor Novo, bona persona molt tímida que mai se n'havia vist de tan crespes. El senyor Novo coneixia el mal humor del senyor Morano i entrava tímidament cada nit a la lotja per tal de saber el programa de l'endemà.

— *¿Qué hacemos mañana, don Francisco?* — preguntava tímidament.

— *¿Mañana?* — contestava amb veu de lleó ronc el senyor Morano — *«El Alcalde de Zalamea».*

L'endemà hi havia vint persones a la sala. A la nit hi havia la mateixa escena:

— *¿Qué hacemos mañana, don Francisco?* —

— *¿Mañana?* — *«Papá Labonard».*

A la nit següent es venien deu butaques. En Morano estava d'allò més indignat. I aquella nit quan el senyor Novo entrà i li digué:

— *¿Qué hacemos mañana?* Respongué amb veu de tro:

— *¿Mañana?* — *«e' equipaje!»*

L'ESPECTACLE

Què hi ha en l'espectacle que atreu gairebé tothom, sobretot les grans masses simples i tanques, però que en definitiva no són tan poca cosa com això sinó que són el llevat, el brou de conreu del microbi de les èlites que hauran de dirigir, explotar, menysprear i afavorir aquestes mateixes masses?

Un espectacle commou tothom, treu la gent de sa casa, l'embadaleix, l'exalta i la fa fruir. La gent es deleix per tota mena d'espectacles, però principalment per aquells que li costen diners o desplaçament, sobretot per als que li exigeixen ambdós tributs. Perquè un espectacle gratuït com mougui la gent caldrà que sigui un espectacle molt artíficiós, exuberant, hiperbòlic: caldrà que hi hagi moltes banderes, moltes xaranges i coets, molt *panache* i molta lluiror de quincalleria simbòlica, emblemàtica, al·legòrica i mítica. En canvi, qualsevulla vulgaritat, la més desconsiderada en la vida real, pot ésser, amb una lleu dosi d'astúcia o de traça, convertida en espectacle d'èxit si partim del principi de fer pagar a l'espectador el seient o tan sols el dret d'estar-se dret davant de l'espectacle. Els clar que caldran altres requisits, entre els quals, però, el talent de l'espectador és el que compta menys. A l'espectador li caldrà, més que el talent dramàtic o dramàtic, el de director d'escena. Però, què és el que dirigirà damunt de l'escena o damunt de la pantalla aquest director, sinó aquell peculiar objecte de curiositat que el seu públic li dicta per mitjà de la psicologia sense fils?

Remarqueu que aquests temes de la vida quotidiana que en la realitat no interessen gens la gent i que en l'espectacle són no més un reflex grogler de la realitat, a desgrat d'aquell grogler desmollorament són l'espectacle que la gent prefereix i que s'empassa com bresques. Temps enrera un periòdic anglès publicava una historieta molt interessant i que no estava desproveïda de gràcia, ben il·lustrada d'aquest estat d'esperit. Representava una família burgesa que agafava el tramvia per a dirigir-se al teatre; la bona gent es repa en les respectives butaques i es complau en la representació. Tot d'una apareix a l'escena un tramvia — un tramvia de debò! — Ah, fillets, quin engrescament, quina sollosa excitació aleshores entre aquella gent que es complia passivament en l'acció teatral... Si l'imaginat teatre hagués anunciat prèviament que en l'escenificació de l'obra tal sortiria damunt de les taules un tramvia real, és segur que hi hauria hagut cua a la finestra de la Comptaduria.

Per què serà que es produeixen aquests paradoxals moviments de consciència en tants milions d'homes i dones, en la immensa majoria de la humanitat? L'aïllament en què s produeix l'espectacle deu ésser una de les raons de l'engrescament de les multituds espectaculars. Hom encloa una sola acció en un marc ben limitat; hom elimina d'aquesta acció tot element accessori que és barrejat, en la realitat, en totes les accions; hom suprimeix tots els sorolls; hom apaga totes les llums excepte les de l'escena; hom ha curat de fer convergir tots els accidents de l'acció al retallament i ressortiment d'aquesta; hom ha combinat, contrastat i destacat infinitat d'altres elements que no podem entretenir-nos a detallar, de tan nombrosos i de tan incògnits com són, adhuc en l'esperit dels espectadors i dels escenificadors.

Tota aquesta vasta i complexa escenificació és oferta confortablement a UN SOL espectador, què és a cada un dels espectadors, completament insolidaritzats per la individual aïdesa i per la quotació d'entrada, mentre que d'altra banda es troben d'un a un hipnotitzats per la trama de l'acció i del director d'escena, medusats en una mena d'egocentrisme absolut: en la nua espectacularitat.

En el teatre i en el cine és allí on més abundantment i més espontàniament es produeix aquesta actitud egocèntrica. Però enlloc tan rotundament com en el titirimundi. Recordeu el titirimundi? Ara aquest espectacle fa anys que ha desaparegut. Consistia en una caixeta tancada per tots costats: a dalt i al darrera amb vidres glaçats, els altres quatre costats del cub plonats de fusta, excepte el costat fronter que deixava pas a un forat cobert amb un vidre d'augment. Dintre el caixonet hi havia sis o vuit quadrets que representaven paisatges i monuments puerilment litogràfics i barroerament colorits. Els efectes de llum, com per exemple: els ciris encesos, les finestres de les catedrals, la lluna i les estrelles eren aconseguits per mitja de retallats recoberts de paper transparent. L'home del titirimundi feia passar davant de l'objectiu aquests quadrets, els quals, tan insignificants i tot com eren si els esguardàvem fora de la caixa, vistos al través del forat, ens encisaven. Potser ens meravellaven tant perquè aquell espectacle era més concentrat que cap altre, més absolutament reservat a cada un dels espectadors que s'anaven succeint darrera l'objectiu,

boi esguardant amb un sol ull. El titirimundi, com el caleidoscop, l'antecessor del film, eren com el principi de l'espectacularitat artificial que avui dia trastorna el món.

Així, doncs, el més probable és que l'aïllament sigui l'element o condició principal de la moderna espectacularitat artificiosa. Però, en tot cas l'aïllament només és condició o bé una de les condicions de l'acte material, de la realització del desig d'espectacularitat. Cal ara averiguar què és aquest desig, què aporta l'espectador a l'espectacle, què el mou a deixar-se hipnotitzar i a desficiar-se per a ésser hipnotitzat amb alsos elements de persuasió, amb elements que ell sap per endavant que són falsos.

I bé, què és que l'espectador aporta a l'espectacle és una transcendental curiositat.

De moment aquesta curiositat sembla nova, una gravíssima calamitat, tota vegada que en satisfer-la els espectadors es van desentenent de la realitat real, infinitament més substancial, per lliurar-se en cos i ànima a la realitat fictícia. D'aquest esgarriament sembla que a la curta o a la llarga n'ha de pervenir una incapacitat per a la directa fruïció de la vida. Però de seguida veiem que no: el cine facilita pel contrari el capteniment de la vida a molta gent de sensibilitat insuficient per a acarar-s'hi directament. Conec una noia que sentia una repulsió tan gran per la vida pràctica, i d'altra banda un desig tan arravat a entrar en el gran món d'on la naixença pobre, l'escassa fortuna, la llejor i la poca educació l'en repellien, inapel·lablement, que, de no poder realitzar el seu anhel, hauria mort jove i de mala mort. Sort tingué que les mecanògrafes protagonistes dels films americans arribaren a engrescar-la i, per aquesta via, es llençà entusiasmada a la pràctica de la mecanografia. Per una raó semblant el cadiraire i ebenista Comes, intel·lectual home prim i nerviós, tan bo i ineffectual, que animava la Plaça del Pi amb la seva medieval botiga de cadiraire, un dia que sí que va i liquida l'ancestral negoci barceloní per tal de fer anar a fer de *cow-boy* a «Les Amèriques». Se n'hi anà amb una il·lusió angelical. — Què li haurà passat al cadiraire Comes? S'haurà saciat de cavalls selvàtics i de pampa, o encara frueix aquella vida que des de la Plaça del Pi li apareixia edènica? I la mecanògrafa? Què serà de la mecanògrafa? No haurà trobat que, tanmateix, espectacular en el cine, la mecanografia és més encisadora activitat que viscudat com un ofici de cada dia? Haurà trobat potser algun d'aquells prínceps de pel·lícula, prínceps hereus de qualsevulla Transsilvània, que es dissenen de comptables o de carabotes per tal de poder flirar amb la gentil mecanògrafa (ella!) i casar-s'hi? — Dubte torturador...

Unes ratlles més amunt trobàvem en el cinema i en tot espectacle banal un motiu d'apassionament de les multituds i un consegüent embotament de les facultats objectivadores de l'individu. D'esprés, ben considerada, el problema, ens semblava que, tot al revés, el cine ajudava a retrobar aquestes facultats o bé a fer-les néixer. Ara, per fi, ens sembla com si, a tot estirar, el cine només aconseguís galvanitzar una limitada zona de la infinita àrea objectivable. Aquella mecanògrafa ja farà prou si aconseguís perseverar en l'amor a l'ofici, amor tan impensadament general. El més probable és que tot al voltant de la mecanografia les altres coses, els éssers i els esdeveniments li siguin tan insuportables com abans de la revelació mecanògrafa. I si el príncep enciser triga massa a presentar-s'hi podrà ésser que la mecanògrafa acabi per avorir adhuc la mecanografia, i es torni a sentir abocada al suïcidi.

Caldria, doncs, trobar la manera de produir, no pas el cine embrotador, el cine del romanticisme burgès, sinó el cine que sapiga filmar la vida i donar-la tan artísticament com els films idítics d'ara, però a manera d'una penetrant espectacularitat de la vida tal com és, a la manera shakesperiana, amb el seu il·luminisme tan harmònic, amb les seves olímpiques contradiccions, amb les seves magnífiques tempestes imprevisibles, amb els seus pregons estimats, amb les seves limitacions i possibilitats; el film que ens ensenyés a estimar, a combinar, a prevenir i a explotar tot això. Però, per damunt de tot, ara com ara ens convidaria el film que exposés la tragèdia de la noia o del gamarús que s'ha deixat entabanar per la novellèria del cine i que se'n va al calaix sense haver-se adonat del film sublim i inlassable que la vida li descabdellava davant dels ulls.

JOAN SACS

ESTUFES · BRASERS · CUINES

Carbons PERMANYER

Clarís, 13. Teléf. 10723-52081. Barcelona

Lavabos Cardona Vergara, 1

RAMON BES & C. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i utilitatge per les Arts Gràfiques

Aguilers, 1, i Via Laietana, 4. BARCELONA
Teléfono 15524 - Apartat 896
Direcció telefónica: DANIBES

L'èxit havent superat tot càlcul en la primera excursió en autocar per Espanya.

VIAJES MARSANS, S. A.

es complau a comunicar als seus afavoridors que amb data 1er de desembre sortirà d'aquesta la tercera excursió, visitant Saragossa, Monestir de Piedra, Alhama d'Aragó, Madrid, Córdoba Sevilla, Granada, Múrcia Alacant, Alcoi, València, Castelló, Tarragona

Quinze dies de viatge amb allotjament i pensió en hotels de tot primer ordre i instal·lació confortable i

AUTOCAR PULLMANN

(proveït de calefacció per aire calent)

per 775 pessetes per persona.

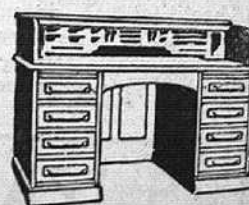
Detalls complets en l'Agència **VIAJES MARSANS, S. A.**

Rambla de Canaletes, 2 i 4 - Barcelona
Conquistador, 44 - Palma de Mallorca
Pintor Sorolla, 16 - València
Major, 10 - Girona
Madrid, Sevilla, Vigo, Santa Creu de Tenerife, Granada, Saragossa, Bilbao, La Corunya, Pontevedra, Alacant, etc.

TOS BRONQUITIS, CATARROS, ASMA, etc.
La verdadera medicación balsámica la encontrará con el uso de las

PASTILLAS MORELLO

AGUSTÍ ALTABA

MOBLES PER OFICINES

29, TALLERS, 29

Teléfono 17445

LES LLETRES

HORA DIFÍCIL

Narració de THOMAS MANN - (Traducció de JOAN ALAVEDRA)

Carta oberta a un amic

S'alça de la seva taula, del seu petit secretari vacilant, s'alça amb un desesperat i anà, amb el cap cot, a l'angle oposat de la cambra, envers l'escalfapànxe que era alt i esvelt com una columna. Posà les mans sobre els caïrons de faiança, però estaven gairebé del tot enfredorits, puix feia molta estona que havia passat la mitja nit, s'hi estintolà, doncs, d'esquena, sense haver obtingut la mica de reconfort que cercava, ajuntà, tossint, les solapes de la seva bata per entre les quals penjava la llarga corbata de randes gastada per les bugades, i aspirà pensament per tal de procurar-se un xic d'aire; car, com de costum, estava refredat.

Era un refredat particular i inquietant que no l'abandonava mai completament. En tenia les parpelles inflamades, les vores del nas macades, i en el cap i els membres aquest refredat se li afeixugava com una pesant i dolorosa embriaguesa. O potser, tota aquesta apatia i aquesta pesadesa provenien de la insuportable reclusió a la qual el condemnava el metge des de feia setmanes? Déu sap si tenia raó. Aquest etern catarro i les punxades al pit i al ventre feien, potser, necessària aquesta precaució, i el mal temps regnava a l'ena des de setmanes i setmanes, era cert, un temps miserable, cruel, que hom sentia a tots els seus nervis, sorriu, ombrívols i fred; els udols del vent de desembre dins la xemeneia de l'escalfapànxe tenien quelcom de tan abandonat de Déu, de tan maleït, que feien pensar en una ànima errant per l'ermot, en mig de les tenebres, la tempesta i el desesper. No era, però, gens propícia a les idees ni al ritme de la sang del qual aquestes neixen.

La cambra hexagonal, nua, pobre i mancada de confort, amb el seu sostre emblanquinat sota del qual planava fum de tabac, la seva tapissaria rombada, adornada de siluetes dintre de marcs ovalats, i els seus quatre o cinc mobles de petges gràcils, estava il·luminada per dues bugies que cremaven damunt del secretari, davant del manuscrit. De la travessa superior de les finestres penjaven cortines vermelles, simples tires de cretona simètricament recol·lides a cada costat; eren vermelles, però d'un vermell calent i sonor, i ell les estimava i mai no permetia que les treguessin, perquè posaven un xic de luxe i de voluptat a l'indigència austera i ascètica de la seva cambra.

Romania prop de l'escalfapànxe i esguardava, amb un parpelleig ràpid i dolorosament preocupat, envers la direcció de l'obra lluny de la qual havia fugit, d'aquesta càrrega, d'aquest pes, d'aquest turment de consciència, d'aquesta mar que calia engolir, d'aquest terrible deure que era el seu orgull i la seva misèria, el seu cel i la seva damnació. Allò s'arrossegava, s'aturava, s'encallava... altra vegada, altra vegada, ja! Era per culpa del temps, del seu catarro i de la seva fatiga. O era l'assumpte? Culpa de l'obra mateixa? Potser la concepció era dissortada i sense esperança?

S'havia alçat per posar una mica de distància entre ella i ell, car sovint l'allunyament material del manuscrit permetia adquirir una visió de conjunt, una ullada més vasta sobre l'assumpte i trobar combinacions noves. Si hi havia vegades que la sensació d'alleujament que experimentava apartant-se del lloc de la lluita, obrava d'una manera inspiradora. I era una inspiració més inofensiva que la procurada pel licor o el cafè... La tassetta estava damunt del vellidor. I si ella l'ajudés a vèncer l'obstacle? No, no, no ho volia pas més! No: solament el metge, sinó encara, una segona persona, algú més considerable, li havia desaconsellat prudentment tot excitant d'aquesta mena. L'altre, allà baix, a Weimar, aquell que ell estimava amb una amorosa hostilitat. Era prudent, aquell. Sabia viure i crear; no abusava de les seves forces; era ple de miraments per si mateix.

El silenci regnava a la casa. Hom no sentia sinó el vent que baixava, xiulant, el carrer del Castell, i la pluja quan, empenya per les ratxades, picotejava els vidres. Tot dormia; el propietari i els seus, Lota i els infants. I ell vetllava solitariament, prop de l'escalfapànxe enfredorits, esguardant amb un parpelleig angosiós l'obra en la qual la seva exigència malaltissa l'impedia de creure. El seu coll blanc s'allargava enfora del plastró i entre els pansys de la seva bata hom albicava les seves cames ar-

quejades. Els seus cabells rojos, tirats endarrere del seu front alt i delicat, deixaven veure al damunt de les temples dues concavitats solcades de venes pàl·lides, i uns rulls singulars cobrien les orelles. A l'arrel del seu gran nas recobert, que s'acabava bruscament en una punta blanquinosa, les celles fortes, més fosques que els seus cabells, gairebé s'ajuntaven, i això donava a l'esguard dels seus ulls, pregona-ment enfonsats i retuts, una expressió tràgica. Obligat a respirar per la boca, obria els seus llavis minsos i les seves galtes, assenyalades amb pigues rosses i esblaimades per l'aire confinat, penjaven flonges i buides.

No, l'obra fracassava, i tot era inútil! L'exèrcit! Hauria calgut mostrar l'exèrcit! L'exèrcit era la base de tot. Ja que no era possible posar-lo davant dels ulls de l'espectador, podia hom concebre un art prou prodigiós per a imposar-lo a l'imaginació? I l'heroi no era pas un heroi; era fred i mancat de noblesa! El pla era dolent, el llenguatge era dolent, i no havia escrit altra cosa que un curs d'història eixarreit, sense empena, verbós, insipid i perdut per a l'escena!

Bé; així, doncs, estava llest. Una derrota, una empresa fallada. Una bancarrota. Volia escriure-ho a Körner, al bon Körner, que creia en ell, que romanía fidel al seu geni amb ingènua confiança. Se'n burlaria, el pregaria, l'escandalitzaria, l'amic; li recordaria el Carlos, que també havia nascut entre els dubtes, les fatigues, les vacil·lacions i finalment havia resultat, després de tants turments, una obra d'una excel·lència universalment reconeguda, una gesta gloriosa. Sí, però no era pas el mateix cas. Aleshores, ell encara era home per engrapar una tasca amb mà sortosa i forçar la victòria. Escrúpols i lluites? Certament. I havia estat malalt, adhuc més malalt que ara; freturava de tot, vivia fugitiu, ballat amb el món, esclafat per la malistrangança, i pobre com Job de simpatia humana. Però jove, ben jove, encara! Cada vegada, per molt fort que el fat l'hagués doblegat, el seu esperit s'havia redreçat amb una agilitat amantent, i després de les hores d'afició havien vingut les altres, les hores de fe i de triomf interior. Aquestes ja no venien, ara, o venien ben rarament. Calia pagar amb una setmana de tenebres i d'entorbelliment una nit d'entusiasme, durant la qual hom entreveia, sobtadament, a la llum de la passió i del geni, allò que hom podria crear, si hom restés sempre en possessió d'una tal gràcia. Estava cansat, només tenia trenta set anys i ja estava exhaust. La fe estava morta, aquella fe en l'esdevenidor que havia estat l'estel de la seva misèria. I heus ací, aquesta era la desesperadora veritat: els anys de carència absoluta i d'obscuretat, que ell havia considerat com anys de sofriment i de prova, eren en realitat els que havien estat rics i fecunds; i ara que semblava haver-li vingut una mica de felicitat, ara que havia acabat d'esser un aventurer de l'esperit per entrar en una certa legalitat i contreure vincles socials, ara que exercia un càrrec honorable, ara que tenia dona i infants, ara estava esgotat, finit. Renunciar, renunciar... era tot el que li restava a fer.

Gemegà, alça, apretades, les seves mans davant dels ulls i fugí com perseguit a través de la cambra. El pensament que acabava de tenir era tan terrible que no li era possible romandre a l'indret on li havia vingut. S'assegué en una cadira contra el mur, deixà penjar les seves mans juntes entre els genolls, i amb ulls abatuts esguardà fit l'empostissat.

La seva consciència... com l'acusava la seva consciència! Havia pecat, s'havia fet culpable envers ell mateix durant tots aquells anys passats, envers el fràgil instrument del seu cos. Els excessos de la seva fogaositat juvenil, les nits de vetlla, els jorns passats en una atmosfera enrallada, plena de fum de tabac, abusant-se intel·lectualment ho i oblidant el seu cos, els excitants que havia usat per esperar-se al treball, tot això es venjava, tot pleig es venjava actualment!

I bé; si tot això es venjava, ell reptaria els déus que us indeixen a la falta per a castigar-vos després. Havia viscut com calia que visqués, no havia pas tingut temps d'esser assenyalat, no havia tingut temps d'esser circumspecte. Aquest dolor sempre en el mateix lloc, allà, en aquest indret del seu pit, quan respirava, tossia, badallava; aquest petit advertiment diabòlic que el traspassava, que el punyia, que no havia parat des de que, fa cinc anys, a Erfurt, havia atrapat una febre catarral, aquesta violenta inflamació dels pulmons, què significava? En realitat, ell no sabia sinó massa bé què significava, el metge podia fingir creure el que volgués. Ell no tenia lleure per tractar-se amb miraments assenyats, per comportar-se segons els principis d'una moral mansueta. Allò que volia fer, havia de fer-ho tot seguit, avui mateix, de pressa... La moral? Que ho feia, però, que precisament el pecat, l'abandonar-se a allò que és perillós i esgotador, li semblava més moral que tota la prudència i la freda disciplina d'aquest món? No, no era pas en aquesta prudència, no era pas en l'art menyspreable de conservar una bona consciència que residia la moral, sinó en la lluita i el perill, la passió i el sofriment!

El sofriment... com li eixamplava el pit aquest mot! Es redreçà, creuà els braços, i el seu esguard, sota les celles rogenques i ajuntades, s'anima amb un plany eloqüent. Hom no era miserable, encara; hom no era,

encara, del tot miserable mentre hom pogués gratificar la seva misèria amb un nom noble i altiu. El que calia era el coratge de donar a la pròpia vida uns noms grandiosos i bells. No atribuir els mals a l'aire corromput i al refredat! Esser prou sa, per a ésser patètic, per a poder esguardar i sentir pel damunt de la vida corporal. No ésser ingenu sinó en aquest punt, mentre hom no ho és en tots els altres! Creure, poder creure en el sofriment... Ell hi creia, però, en el sofriment, tan profundament, tan intensament que en virtut d'a-

SCHILLER, el protagonista innominat d'aquesta narració de Mann. (Dibuix al carbó de Karl Bauer.)

questa fe allò que neixia en el sofriment no podia ésser ni inútil, ni dolent. El seu esguard s'adreçà vivament al manuscrit i els seus braços es creuaren amb més fermesa sobre el seu pit... El talent mateix, no és un sofriment? I si aquesta obra desventurada, allà damunt, el feia sofrir, no era natural, no era ja, gairebé, un bon auguri? Jamai, encara, no havia escrit d'una tirada, i no començaria a desconfiar realment d'ell mateix fins que això li esdevingués. Només hi escrivia els escriptores i els dilectants, d'una tirada, aquells que es satisfien fàcilment, que no saben, que no vivien sota la tirania i la disciplina del talent. Car el talent, cavallers i dames que esteu asseguts allà baix, a la platea, el talent no és pas ni una cosa lleugera, ni fútil. No és pas una simple puixança. A l'origen, és una necessitat, una ciència crítica de l'ideal, una obligació imperiosa que, solament després, es crea i augmenta, no sense turments, els seus mitjans d'execució. I és entre els més grans, els més exigents que el talent fa, amb més violència, de fet fimbriador. No queixar-se! No vanagloriar-se! Considerar amb modestia, amb paciència, allò que hom porta en si! I si ni un dia de la setmana, ni una sola hora no era exempta de sofriment, què importa? Menysprear les inquietuds, els esforços, les exigències, els tràfecs, les fatigues, no donar-hi importància — heus ací el que fa gran!

S'alça, tragué la seva tabaquera i aspirà àvidament, llançà les mans al darrere i marxà amb tanta impetuositat a través de la cambra, que els flams de les bugies vacil·laren del corrent d'aire... Grandesa! Celebritat! Conquesta del món i immortalitat! Què val la felicitat d'aquell que resta eternament ignorant comparada amb aquest objectiu? Esser conegut — conegut i estimat pels pobles de la terra! Parlen, si voleu, d'amor exagerat de si mateix, vosaltres que no sabeu res de la dolcesa d'aquest somni, i d'aquesta ardent necessitat! Aquell que s'eleva per damunt de l'ordinari sempre s'estima ell mateix en la mesura del seu sofriment. Voldria veure-us-hi, pensa, vosaltres que no teniu cap missió, vosaltres pels quals la vida és talment més fàcil! I l'ambició diu: aquest sofriment haurà estat inútil? Cal que ell em faci més gran.

Les aletes del seu gran nas estaven tenses, el seu esguard errava, amenaçador. La seva mà dreta s'enfonsava fortament i pregona entre les gires de la seva bata, mentre que el seu puny esquerre penjava, clos. Una rojor fugitiva havia pujat a les seves galtes magres, una flamarada brollada del seu egoisme d'artista, d'aquesta passió pel seu "jo" que cremava inextingible al fons d'ell. La coneixia bé, la secreta embriaguesa d'aquest amor. Li bastava, de vegades, contemplar la seva mà per sentir-se rubert d'una entusiasta tendresa per si mateix, i aleshores decidia posar al servei d'aquest sentiment totes les armes del talent i de l'art que li havien estat concedides. En tenia el dret, puix que en això no hi havia res de vil. Car, més pregona-ment encara que aquest amor de si mateix, vivia la consciència d'immolar-se, de sacrificar-se amb un complet desinterès, per quelcom d'elevat, sacrifici en el qual, per cert, ell no hi tenia cap mèrit per tal com l'acomplia sota l'imperi d'una necessitat. I sobre aquest punt era gelós; ningú no havia d'cedir-ho que no hagués, també, sofert més profundament per pujar tan amunt.

Ningú! Restà dret, la mà sobre els ulls, el bust mig girat com prest a marxar, a fugir. En el seu cor, però, sentia ja el fíbil del pensament inevitable, el pensament d'ell, de l'altre, de l'home seré, instintiu, sensual, divinament inconscient, que s'estava a allà baix, a Weimar i que ell estimava amb una amorosa hostilitat... I, de nou, com sempre, lliurat a una agitació pregona, a una impacient ardor, sentia començar dintre d'ell el treball que seguia aquest

pensament: afirmar i definir la seva pròpia personalitat el seu propi art per referència als de l'altre... Era, aquest altre, més gran que ell? En què? Per què? Si resultava vencedor, ho fóra en virtut d'un sagunt "malgrat tot"? La seva derrota oferia mai un espectacle tràgic? Era un déu, potser, però no un heroi! Era més fàcil, tanmateix, ésser un déu que ésser un heroi! Més fàcil... L'altre tenia un destí més fàcil! Separar amb mà prudent i sortosa el coneixement de l'acció creadora; això podia procurar la serenitat la pau i una inestroncable fecunditat. Però si crear era diví, conèixer era heroic, i aquell que creava sabent era, a la vegada, un déu i un heroi!

Voler allò difícil... Podien sospitar tota la disciplina, tot l'esforç sobre si mateix que li costaven una frase, un pensament fort? Car, després de tot, ell era un ignorant, un indisciplinat, un somniador pèssim i extravagant. Li era més difícil escriure una carta del *Julius* que compondre la millor escena, i a causa d'això, justament, no era, allò, el que tenia més valor? Del primer impuls rítmic, nat del sentit artístic íntim cap a l'assumpte, la matèria, la possibilitat d'una exteriorització, fins el pensament, i l'imatge, al mot, a la frase: quina lluita! Quin calvari! Les seves obres eren miracles d'aspiració apassionada, miracles d'aspiració envers la forma, el contorn, la delimitació, la materialització; d'aspiració envers el món llumós de l'altre que, amb la seva boca divina, anomenava immediatament per llur nom totes les coses que estan desota el sol.

I, no obstant, a despit d'aquest rival, qui era un artista, un poeta comparable a ell, a ell mateix? Qui com ell treia del no-res allò que creava del seu propi cor? Un poema, no neixia en la seva ànima sota la forma de música, manifestació pura de l'Es-ser, molt abans que manllevés una figura i un vestit al món de les aparències? Història, ciència del món, passió: mitjans, pretexts per quelcom que pertanyia a tot un altre domini, quelcom que tenia la seva pàtria en les profunditats oríquies. Els mots, les idees: tecles, només, que el seu art colpejava per fer ressonar una corda oculta. Ho sabien? La bona gent es lloava molt per la força de convicció amb la qual ell tocava aquesta o aquella tecla. I el seu mot preferit, el seu accent més patètic, la gran campana mitjançant la qual ell convocava a les grans festes de l'ànima, n'hi atreia molta de gent. Libertat... en realitat ell comprenia amb aquest mot més o menys que no pas ells, aleshores que esclataven en crits de joia. Libertat, què significava aquest mot? Un xic de dignitat burgesa, que deixava d'existir, però, davant dels trons reials. Poden arribar a somniar tot allò que hom pot tenir l'audàcia de cloure en aquest mot? Libertat respecte a què? De què? Potser adhuc respecte a la felicitat, aquesta cadena de seda, aquest deure tendre i deliciós.

La felicitat... Els seus llavis tremolaren; hom hauria dit que el seu esguard es girava cap endintre, i lentament deixà caure el cap entre les seves mans. Es trobava en la cambra veïna. De la llampara queia una llum blavosa, i les cortines sembrades de flors embolcallaven la finestra de plecs suaus. S'atansà al llit, s'inclinà envers la testa encisadora que reposava sobre el coixí... Un rinxol negre es cargolava damunt la galta d'una pal·lidessa de perla, i els llavis infantils s'entreobrien en el son... Esposava meua! Estimada! Has respost al meu somni, has vingut a mi per ésser la meua felicitat? Ho ets, estigues tranquil! Dorm! No alcis pas, ara, aquestes estimades pestanyes, llargues i ombroses, per esguardar-me, com fas de vegades, amb uns ulls grossos i foscos que semblen interrogar-me, cercar-me! Per Déu, per Déu, t'estimo molt! Solament que, sovint, no puc trobar el meu sentiment, perquè estic retut de tant de sofrir i de tant de lluitar amb aquesta tasca que el meu propi jo m'imposa. I no tinc el dret d'estar massa per tu, d'esser mai completament feliç amb tu, a causa de la meua misèria.

La besa, s'apartà de la dolça tebior del seu son, esguardà al seu entorn i tornà a la seva cambra. El rellotge li recordà fins a quin punt la nit era avançada, però li semblà que, al mateix temps, li anunciava amb benevolència la fi d'una hora difícil. Respirà, els seus llavis es clogueren resolutament; avançà i prengué la ploma. No calia pas ofegar-se en les reflexions. Era massa profund per tenir el dret d'ofegar-se en les reflexions! No calia pas descendir fins el caos; almenys, no calia pas restar-hi. Sinó treure del caos, que és la plenitud, fins a la llum, allò que està madur i a punt d'admetre una forma. No ofegar-se en les reflexions! Treballar! Delimitar, eliminar, formar, acabar!

I fou acabada aquella obra de sofriment. Potser no era bona, però fou acabada. I quan fou acabada, veieu, resultà que també era bona. I de la seva ànima del reialme de la Música i de l'Ídea, noves obres lluitaven per néixer, melodioses i tornassolades imatges, la forma divina de les quals feia pressentir la pàtria infinita, talment com dintre una conquilla ressona el mar, del qual ella ha estat treta.

THOMAS MANN

JUST CABOT

CARPETES DE COCO BELGES
I CATIFES DE TOTES MENES

Josep Lledó Mas, Fabricant
Aviñó, 60 - Petritxol, 15

Novetat Literària

Ha sortit el llibre

Pere Mialet presenta...

del qual no heu de deixar de llegir entre altres contes i narracions:

El fill dels altres. Nos enamorat d'un disc de fonògraf. El suïcida. Història trista d'una cadira.

212 planes de text en paper ploma, preu 4 Ptes. Es ven a totes les llibreries i quioscos.

Dipòsit Central:
Llibreria Verdager
Rambla del Mí, 5 - Barcelona

COL·LECCIÓ POPULAR
LES ALES ESTESES

Dissabte que ve dia 30
Sortirà el volum XII

TOTS ELS CONTES D'APEL·LES MESTRES

2.ª SÈRIE : 80 cts.